

บทที่
ประสบการณ์การช่วยเหลือทางสังคม
ในภาวะวิกฤตระดับชุมชนท้องถิ่น

๓

ประสบการณ์การช่วยเหลือทางสังคม ในภาวะวิกฤตระดับชุมชนท้องถิ่น

ในบทนี้ขอนำเสนอประเด็นประสบการณ์การช่วยเหลือทางสังคมในภาวะวิกฤตระดับชุมชนท้องถิ่น จากการประชุม สทนากลุ่มย่อย ในพื้นที่เป้าหมาย ๔ จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดสงขลา นราธิวาส นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี และ พื้นที่พิเศษคือจังหวัดยะลา ผลการถอดบทเรียนนำเสนอเป็นรายจังหวัด ดังนี้

- ๓.๑ ประสบการณ์การช่วยเหลือทางสังคมในภาวะวิกฤตจังหวัดสงขลา
- ๓.๒ ประสบการณ์การช่วยเหลือทางสังคมในภาวะวิกฤตจังหวัดนราธิวาส
- ๓.๓ ประสบการณ์การช่วยเหลือทางสังคมในภาวะวิกฤตจังหวัดนครศรีธรรมราช
- ๓.๔ ประสบการณ์การช่วยเหลือทางสังคมในภาวะวิกฤตจังหวัดสุราษฎร์ธานี
- ๓.๕ ประสบการณ์การช่วยเหลือทางสังคมในภาวะวิกฤตจังหวัดยะลา

๓.๑ ประสบการณ์การช่วยเหลือทางสังคมในภาวะวิกฤตของจังหวัดสงขลา

บทเรียนการช่วยเหลือทางสังคมในภาวะวิกฤตของจังหวัดสงขลา สรุปได้ดังนี้

๓.๑.๑ ลักษณะการประสบภัยพิบัติ มีทั้งภัยที่เกิดจากธรรมชาติและภัยที่มนุษย์ทำขึ้น

- เกิดจากภัยที่เกิดจากธรรมชาติ เช่น พายุโซนร้อน ภัยแล้ง อุทกภัย ดินโคลนถล่ม วาตภัย ซึ่งเกิดทุกปี ตามฤดูกาลของภูมิประเทศ
- ภัยที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ เช่น ไฟไหม้ การก่อการร้าย และภัยพิบัติอื่นๆ

๓.๑.๒ ผลกระทบของภัยพิบัติ

- ด้านการคมนาคม เมื่อเกิดภัยพิบัติทำให้เส้นทางคมนาคมถูกตัดขาด ทำให้การช่วยเหลือไม่สะดวก ไม่ทั่วถึง เกิดความล่าช้า โดยบางพื้นที่ไฟฟ้าดับ การติดต่อสื่อสารไม่สามารถทำได้
- ทางด้านที่อยู่อาศัย ที่อยู่อาศัยได้ถูกทำลายจากการเกิดภัยพิบัติ ทำให้บางครอบครัวไม่มีที่อยู่อาศัย ต้องอาศัยพื้นที่ที่ทางราชการจัดไว้ให้
- ทางด้านกระทบต่อเศรษฐกิจเกิดความเสียหายทางด้านพืชผลการเกษตร และจังหวัดสงขลาเป็น จังหวัดที่มีการท่องเที่ยวทางด้านทะเลเมื่อเกิดภัยพิบัติทำให้นักท่องเที่ยวไม่กล้าเข้ามาท่องเที่ยวทำให้เกิดความเสียหายต่อ เศรษฐกิจภาพรวมในจังหวัด
- ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ ทั้งทางด้านร่างกาย เช่น การเจ็บป่วย และที่สำคัญคือได้รับผลกระทบทาง จิตใจ เช่นครอบครัวสูญเสียที่อยู่อาศัย หรือบุคคลอันเป็นที่รักหรือเสาหลักของครอบครัว

- ทางด้านสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรถูกทำลาย พื้นฟูยากและใช้เวลานาน
- ทำให้เกิดโรคระบาดได้ง่าย เช่น โรคเท้าเปื่อย โรคท้องร่วง โรคตาแดงและโรคผิวหนัง ฯลฯ
- สัตว์เลี้ยงไม่มีที่อยู่อาศัย

๓.๑.๓ กลุ่มเสี่ยง

กลุ่มเสี่ยง คือประชาชนทั่วไปในทุกพื้นที่ และกลุ่มผู้เปราะบาง ได้แก่ เด็ก ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ป่วย ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม กลุ่มคนเหล่านี้ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ในยามเกิดภัยพิบัติ

๓.๑.๔ ประสบการณ์การช่วยเหลือกัน

• ชุมชนสังเกตเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นรอบๆตัวเองและสภาพแวดล้อมโดยรอบ สังเกตการเตือนภัยจากธรรมชาติ เช่น การที่ดินอุ้มน้ำมากเกินไป จะเกิดแผ่นดินถล่มลงมาทับบ้านเรือน

- ฟังประกาศจากกรมอุตุนิยมวิทยาและการกระจายข่าวให้รู้ทั่วกัน
- จัดเวรยามเฝ้าระวัง
- มีการใช้สื่อสัญลักษณ์เช่น ธงสี ลูกโป่ง
- การประชาสัมพันธ์ เสียงตามสายในหมู่บ้าน
- ทำปฏิทินฤดูกาล ระบุแต่ละเดือนทำอะไรบ้าง
- ทำแผนที่เสี่ยงภัย
- เตรียมสิ่งของเครื่องใช้สำหรับครอบครัวตนเอง /บริจาคให้ชุมชน
- กำหนดพื้นที่ปลอดภัย พื้นที่สูง
- เตรียมเรือ
- ซ่อมแซมบ้านผู้สูงอายุ และคนพิการ

๓.๑.๖ ปัญหาอุปสรรค

- ข้อมูลก่อนเกิดเหตุและหลังเกิดเหตุ ไม่ค่อยตรงกัน
- จะต้องรอให้มีการประกาศเป็นพื้นที่ภัยพิบัติก่อน ทำให้การช่วยเหลือ มีความล่าช้า ไม่ทันเหตุการณ์
- การให้ความช่วยเหลือไม่ตรงกับความต้องการของผู้ประสบภัย
- งบประมาณในการช่วยเหลือไม่พอ การชดเชยมีความล่าช้า
- อุปกรณ์เครื่องมือในการให้ความช่วยเหลือไม่เพียงพอ
- องค์ความรู้ด้านประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดการภัยพิบัติในชุมชนยังมีน้อย
- ของแจกบางพื้นที่เหลือเฟือ เกินต้องการ แต่บางพื้นที่ก็ไม่ได้รับ/ไม่เพียงพอ

๓.๑.๗ กลไกในชุมชน

- ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน
- กองทุนภัยพิบัติ
- กองทุนสวัสดิการชุมชน
- อาสาสมัครเด็กและเยาวชนในชุมชน

แนวทางการพัฒนาศักยภาพชุมชนให้ปรับตัวได้

- การปลูกจิตสำนึก ในการรักบ้านเกิด, การมีจิตสาธารณะ

๓.๑.๘ ข้อเสนอแนะของจังหวัดสงขลา

- เสนอให้นิยามคำว่า ภัยพิบัติ ให้มีความครอบคลุมถึงภัยทุกประเภท
- ควรมีการเตรียมการช่วยเหลือตนเองในระยะยาว เช่น การปลูกผักในน้ำหรือในยางรถยนต์
- ช่วยกันประสัมพันธ์ให้เกิดระบบรับบริจาคล่วงหน้า
- การพัฒนาศักยภาพเครือข่าย อสม. อพม. เช่น การฝึกอบรมการปฐมพยาบาลเบื้องต้น การ

ช่วยเหลือผู้ประสบภัยเบื้องต้น

- การสื่อสารโดยเฉพาะข้อมูลเมื่อประสบภัยพิบัติให้มีความถูกต้องและชัดเจนเพื่อลดความเสี่ยง ทำให้การช่วยเหลือได้ทันเหตุการณ์

- การพัฒนาศักยภาพเครือข่ายต่างๆ
- ถอดบทเรียน สถานการณ์ภัยพิบัติที่ผ่านมาเพื่อเตรียมรับมือกับภัยพิบัติครั้งต่อไป
- ปรับแนวคิด เพื่อให้เข้าใจภัยต่างๆ
- ประมวลข้อมูล เช่นการสำรวจข้อมูลให้มีความถูกต้องและข้อมูลต้องมีการอัปเดตเสมอ

๓.๒ ประสบการณ์การช่วยเหลือทางสังคมในภาวะวิกฤตของจังหวัดนราธิวาส

บทเรียนการช่วยเหลือทางสังคมในภาวะวิกฤตของจังหวัดนราธิวาส สรุปได้ดังนี้

๓.๒.๑ ลักษณะการประสบภัยพิบัติ เกิดจาก

- ภัยจากธรรมชาติ ได้แก่ การเกิดน้ำท่วม มักจะเกิดช่วงเดือนตุลาคม – ธันวาคมของทุกปี
 - ดินถล่มจะเกิดในฤดูฝน โดยเฉพาะในปี ๒๕๕๗ มีประชาชนเสียชีวิตจากเหตุการณ์ดินถล่มซึ่งเกิด

ในอำเภอศรีสาครหลายคน

- พายุฝน จะเกิดตลอดปี
- ไฟป่า จะเกิดช่วงเดือนมีนาคม – เมษายนของทุกปี

- ภัยจากมนุษย์ ได้แก่ สถานการณ์ทางการเมือง สถานการณ์ความไม่สงบ ความรุนแรงในพื้นที่

๓.๒.๒ ผลกระทบของภัยพิบัติ

- เกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินที่ไม่สามารถประเมินเป็นมูลค่าทางการเงินได้
- เกิดความเสียหายต่อพืชผลทางการเกษตรโดยเฉพาะพืชไร่
- เกิดโรคระบาดที่ไม่เคยมีมาก่อนในพื้นที่ ซึ่งอาจจะหาทางรักษาได้ยาก
- ส่งผลเสียต่อสุขภาพจิต เมื่อสุขภาพจิตเสียส่งผลให้ร่างกายอ่อนแอเจ็บป่วยได้ง่าย ต้องเสียเงิน

และเวลาในการรักษา

- ส่งผลกระทบต่อบุคคลอื่นที่อยู่ภายในครอบครัวหรือบุคคลใกล้ชิดกลายเป็นปัญหาลูกโซ่
- เส้นทางคมนาคมไม่สะดวก เส้นทางคมนาคมในชุมชนมีเส้นทางเดียว เมื่อเกิดภัยพิบัติทำให้การเข้าไปช่วยเหลือได้ช้า เนื่องจากเส้นทางคมนาคมได้ถูกทำลายไปแล้ว
- เศรษฐกิจตกต่ำ เนื่องจากพืชเศรษฐกิจของท้องถิ่นได้ถูกทำลาย

๓.๒.๓ กลุ่มเสี่ยงภัย

กลุ่มบุคคลที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ หรือช่วยเหลือตนเองได้น้อย เช่น เด็ก ผู้สูงอายุ คนพิการและผู้ป่วยติดเตียง

๓.๒.๔ ประสบการณ์การช่วยเหลือกัน

- สำรวจพื้นที่ชุมชน
- ทำข้อมูลของชุมชน กลุ่มเสี่ยง พื้นที่เสี่ยง
- ทำผังต่างๆ เช่น ผังเครือญาติ ผังพื้นที่ปลอดภัย ฯลฯ
- อาสาสมัครกระจายข่าว
- ช่วยเหลือข้าวกล่อง ของใช้จำเป็น
- ช่วยเหลือหมู่บ้านใกล้เคียงที่เกิดภัย
- ร่วมกันซ่อมแซมบ้านผู้สูงอายุ

๓.๒.๕ หน่วยงานช่วยเหลือ

หน่วยงานที่เข้ามาช่วยเหลือ เมื่อเกิดปัญหาหรือประสบภัย จะมีหน่วยงานเข้ามาช่วยเหลือประชาชนอย่างเร่งด่วน โดยให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นทางด้านร่างกายและจิตใจ หรือตามภารกิจ หน่วยงานต่างๆ ได้แก่

- สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
- สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.)
- วัด โรงเรียน มัสยิด

๓.๒.๖ ปัญหา/ข้อจำกัดในการช่วยเหลือ

• งบประมาณในการช่วยเหลือเมื่อเกิดภัยพิบัติมีน้อย
 • บุคลากรที่ให้การช่วยเหลือมีจำกัดหรือมีจำนวนไม่เพียงพอ
 • เส้นทางคมนาคมไม่สะดวก เมื่อเกิดภัยพิบัติจะมีเส้นทางเดียวที่สามารถเข้าไปช่วยเหลือได้ ทำให้การช่วยเหลือมีความล่าช้า

- การสื่อสารในพื้นที่ล่าช้าเพราะบางพื้นที่ไฟฟ้าจะถูกตัดขาด
- ประชาชนบางส่วนการขาดประสบการณ์ในการช่วยเหลือตนเองเบื้องต้น
- การให้ความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆยังไม่ทั่วถึง ล่าช้ามาก
- การแบ่งพรรคแบ่งพวกในการให้ความช่วยเหลือ

๓.๒.๗ กลไกในชุมชน

กลไกในชุมชน ที่สามารถดำเนินการให้ความช่วยเหลือได้เมื่อเกิดภัยพิบัติ

- อาสาสมัครชุมชน
- เครือข่ายชุมชน
- ๔ เสาหลักในชุมชน คือ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ ผู้นำศาสนาและปราชญ์ชาวบ้าน

๓.๒.๘ ข้อเสนอแนะของจังหวัดนครราชสีมา

- จัดอบรมให้ความรู้แก่ แกนนำชุมชน และประชาชน ทัวไปปีละ ๒ ครั้ง
- จัดการประชุมสัมพันธให้ทั่วถึงมากขึ้น
- สร้างเครือข่ายในการรับมือภัยพิบัติทั้งในและนอกพื้นที่
- จัดเวทีเสวนาภายในชุมชนเพื่อรับฟังความคิดเห็นในการจัดการภัยพิบัติ
- จัดหาวิทยากรมาบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการดูแลตนเอง เพื่อให้ชุมชนรับมือได้
- ตั้งชุดทำงานเกี่ยวกับภัยพิบัติภายในชุมชนโดยให้มีการฝึกฝนและอบรมเป็นระยะ

๓.๓ ประสบการณ์การช่วยเหลือทางสังคมในภาวะวิกฤตของจังหวัดนครศรีธรรมราช

บทเรียนการทำงานช่วยเหลือทางสังคมในภาวะวิกฤตระดับชุมชนท้องถิ่น ของจังหวัดนครศรีธรรมราช สรุปได้ดังนี้

๓.๓.๑ ลักษณะการประสบภัย การประสบภัยในจังหวัดนครศรีธรรมราช ส่วนใหญ่เป็นภัยที่เกิดจากธรรมชาติ ภัยที่เกิดขึ้น ได้แก่

- น้ำท่วม เกิดประมาณเดือนพฤศจิกายน – มกราคม
- พายุ เกิดประมาณเดือนตุลาคม
- ไฟป่า เนื่องจากสภาพพื้นที่เป็นป่าพรุ
- การกัดเซาะชายฝั่ง
- ดิน – โคลนถล่ม (น้ำป่าไหลหลาก)
- วาตภัย

๓.๓.๒ ผลกระทบของภัยพิบัติ

- ผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สิน เช่น บ้านเรือนเสียหาย ไม่สามารถประกอบอาชีพได้ การเกษตรเสียหาย เกิดการขาดแคลนอาหาร
- ผลกระทบต่อสุขภาพ ผู้ที่ประสบภัยเกิดความเครียด เกิดโรคระบาด ใช้ชีวิตลำบาก
- ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ พืชผลทางการเกษตรเสียหาย การคมนาคมไม่สะดวก สัตว์เลี้ยงไม่มีที่อยู่อาศัย

๓.๓.๓ กลุ่มเสี่ยง

คือกลุ่มเด็ก สตรีมีครรภ์ คนพิการ ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยติดเตียงหรือผู้ที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้

๓.๓.๔ ประสบการณ์การช่วยเหลือ

- ประชุมแบ่งหน้าที่กัน เผื่อระวังภัยพิบัติ
- สื่อสารกันภายในชุมชน และนอกชุมชน
- ติดตามข่าวสารต่าง ๆ เตรียมข้าวของ เครื่องใช้
- การช่วยเหลือ เช่น อาหาร ของใช้อื่นๆ
- ขนย้ายข้าวของ เตรียมเรือ น้ำมัน ไฟฉาย
- อีเอ็มเอสชุมชน ระวังกลุ่มเสี่ยง
- ตั้งไลน์กลุ่ม
- โรงเรียน เป็นจุดอพยพประชาชน เป็นที่พักอาศัยผู้ที่ประสบภัย
- มีเครือข่ายภัยพิบัติ ๑๔ จังหวัดภาคใต้ ร่วมช่วยเหลือทุกพื้นที่

๓.๓.๕ หน่วยงานช่วยเหลือ

- วัด จัดเตรียมเป็นที่พักอาศัยชั่วคราว
- แขนงนำเครือข่ายภัยพิบัติ อาสาสมัครต่างๆ เช่น อพม., อสม.
- หน่วยงานทหารและหน่วยงานอื่นๆ
- มูลนิธิต่างๆ
- กลุ่มผู้นำชุมชน และประชาชนที่ไม่ได้ประสบภัย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
- กระทรวงสาธารณสุข โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล จัดทำแนวทางรับมือกับภัยน้ำท่วม

ให้สุศึกษา จัดทำแผนเฝ้าระวังประจำปี

• เทศบาลองค์การบริหารส่วนตำบล จัดทำแผนเฝ้าระวังภัยพิบัติ จัดพื้นที่หลบภัย จัดเตรียมพื้นที่อพยพ ชักซ้อมทำความเข้าใจ เตรียมอาสาสมัครชุมชน และจัดจุดอพยพสัตว์เลี้ยง

- กองทุนสวัสดิการชุมชน มอบเงินช่วยเหลือดูแลผู้ประสบภัยตามเกณฑ์ที่กำหนด
- หน่วยงานกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ในพื้นที่ ให้ความช่วยเหลือเยียวยา ด้านจิตใจ การฝึกอาชีพ ให้เงินสงเคราะห์ ฯลฯ

๓.๓.๕ ปัญหาและข้อจำกัด

- บุคลากรบางส่วนมีความรู้เกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือน้อยเกินไป
- อุปกรณ์ในการช่วยเหลือมีไม่เพียงพอ
- ระยะเวลาในการช่วยเหลือมีจำกัด
- ระบบการขนส่งมีความล่าช้า
- งบประมาณมีจำกัด
- การประสานงานไม่มีความชัดเจน ทำให้การช่วยเหลือไม่ตรงจุด
- การเข้าถึงพื้นที่ลำบาก ถนนถูกตัดขาด รถไม่สามารถเข้าไปได้ ต้องใช้เรือท้องแบนซึ่งมีน้อย
- ระบบการสื่อสารถูกตัดขาด เนื่องจากในพื้นที่ไฟดับ บางครั้งดับนานถึงสองวัน
- ขาดบุคลากรในการประสานงาน
- การช่วยเหลือไม่ตรงกับความต้องการของผู้ที่ประสบภัย

๓.๓.๖ กลไกการช่วยเหลือ

- องค์การบริหารส่วนตำบล / เทศบาล
- กองทุนสวัสดิการชุมชน
- ภาควิเคราะห์อาสาสมัครภัยพิบัติ
- หน่วยราชการ

๓.๓.๗ แนวทางการพัฒนาศักยภาพ อาสาสมัคร

- เพิ่มจำนวนอาสาสมัครภัยพิบัติ / อพม. / อสม.
- จัดอบรมและให้ความรู้อย่างสม่ำเสมอแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง
- จัดให้มีสวัสดิการเบื้องต้น
- มีการเชื่อมเครือข่ายกับหน่วยงานอื่นๆ
- เพิ่มเทคโนโลยีการสื่อสาร
- จัดให้มีการแลกเปลี่ยนความเห็นในเครือข่าย

๓.๓.๘ ข้อเสนอแนะของจังหวัดนครศรีธรรมราช

- ควรให้การช่วยเหลือกลุ่มคนที่เดือดร้อนจริง ตามเกณฑ์เป็นรายกรณี
- ควรมีอาสาสมัครช่วยเหลือต่อจากหน่วยงานภาครัฐ
- ควรดำเนินงานให้ต่อเนื่อง เป็นระบบและมีการติดตาม ประเมินผลการให้ความช่วยเหลือทุกราย
- ควรมีการสำรวจข้อมูลผู้ประสบปัญหาทางสังคม พร้อมทั้งจัดทำฐานข้อมูลกลาง เพื่อใช้สืบค้นข้อมูล และประกอบการจัดทำแผนปฏิบัติการและวางแผนการช่วยเหลือ
- การช่วยเหลือควรจัดลำดับความสำคัญของปัญหาให้ชัดเจน และให้การช่วยเหลือตามความเหมาะสม อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ โดยมีมาตรฐานกำหนดไว้ และไม่เลือกปฏิบัติ
- ต้องมีการวางรากฐานจากสถานศึกษาสู่เยาวชน สังคม ชุมชน ให้ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสในสังคม รู้จักแบ่งปันกันและกัน

๓.๔ ประสบการณ์การช่วยเหลือทางสังคมในภาวะวิกฤตของจังหวัดสุราษฎร์ธานี

บทเรียนการทำงานช่วยเหลือทางสังคมในภาวะวิกฤตระดับชุมชนท้องถิ่นของจังหวัดสุราษฎร์ธานี

๓.๔.๑ ลักษณะการเกิดภัยพิบัติ ของจังหวัดสุราษฎร์ธานีแบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ เกิดจากธรรมชาติและเกิดจากการกระทำของมนุษย์

- เกิดจากธรรมชาติ ได้แก่
 - น้ำท่วม
 - การกัดเซาะชายฝั่งของทะเล
 - ดิน – โคลนถล่ม
- เกิดจากการกระทำของมนุษย์ ได้แก่
 - มลพิษทางอากาศ และเสียง ซึ่งเกิดจากการทำเหมืองในพื้นที่

๓.๔.๒ ผลกระทบของภัยพิบัติ

- ผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สิน
 - เส้นทางคมนาคมถูกตัดขาด ทำให้การช่วยเหลือและการใช้ชีวิตประจำวันมีความลำบากในการใช้ชีวิต
 - ทิ้งอยู่อาศัยเสียหาย
 - ผู้ประสบภัยบางคนไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้เกิดการเสียชีวิตขณะประสบภัย
- ผลกระทบต่อสุขภาพ
 - ผู้ประสบภัยเกิดโรคเครียด
 - เกิดโรคระบาดหรือโรคติดต่อขณะประสบภัย เช่น โรคบิด ตาแดง
 - เกิดภาวะซึมเศร้าในครัวเรือน
- ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ
 - พืชผลทางการเกษตรเสียหาย
 - ไม่สามารถทำประมงได้
 - เกิดการกัดเซาะตลิ่ง ทำให้เกิดผลกระทบต่อการท่องเที่ยว
 - ป่าชายเลนลดน้อยลง

๓.๔.๓ กลุ่มเสี่ยง

กลุ่มคนที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้หรือสามารถช่วยเหลือตนเองได้น้อย ได้แก่ เด็ก ผู้ป่วยติดเตียง คนพิการ หญิงมีครรภ์และคนชรา

๓.๔.๔ หน่วยงานช่วยเหลือ

- กลุ่มเครือข่ายภายในชุมชน ได้แก่ อพม., อสม., กลุ่มสตรี, อาสาสมัครป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กองทุนสวัสดิการชุมชน และมูลนิธิต่างๆ
- หน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล หน่วยงานของ พม. เป็นต้น

๓.๔.๕ การช่วยเหลือกัน

- จัดทำแผนที่เสี่ยงภัย
- ช่วยผู้สูงอายุ คนพิการ มาอยู่ที่ปลอดภัย
- เตรียมอุปกรณ์ช่วยเหลือต่างๆ
- บริจาคสิ่งของ
- สำรวจข้อมูลผู้ป่วย
- สำรวจและลงพื้นที่เยี่ยมบ้านที่ประสบภัยพิบัติ
- ประสานงานเมื่อเกิดภัยพิบัติ ทั้งในและนอกพื้นที่
- มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสาธารณะ และสื่อ Online

๓.๔.๖ กลไกการทำงานเมื่อเกิดภัย

- เครือข่าย อพม. มีการสำรวจและลงพื้นที่เยี่ยมบ้าน ประสานให้ความช่วยเหลือเมื่อเกิดภัยพิบัติ
- หน่วยงานในพื้นที่ อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
- มูลนิธิต่างๆ

๓.๔.๗ ข้อเสนอแนะของจังหวัดสุราษฎร์ธานี

- ตั้งหน่วยประสานงาน อพม.ในระดับตำบล
- เชื่อมโยงการทำงานของ อพม. กับเครือข่ายภัยพิบัติ
- ตั้งกองทุนช่วยเหลือกันเมื่อประสบภัย
- สนับสนุนชุมชนให้มีความรู้ในการจัดการตนเองเมื่อเกิดภัยพิบัติต่างๆ

๓.๕ ประสบการณ์การช่วยเหลือทางสังคมในภาวะวิกฤตของจังหวัดยะลา

ยะลาเป็นจังหวัดมีจุดเด่นคือเป็นจังหวัดที่ไม่มีพื้นที่ติดทะเล แต่เกิดน้ำท่วมและน้ำไหลหลากผ่านมาจากจังหวัดนราธิวาสบ่อยครั้ง มีปัญหาเรื่องดินสไลด์ ที่ผ่านมามีประสบการณ์ทำงานเพื่อช่วยเหลือตนเองและชุมชนอื่นๆ อยู่เสมอ เมื่อเกิดภัยพิบัติน้ำท่วม จะมีสำรวจ เยี่ยมเยียนให้กำลังใจ เมื่อเกิดภัยพิบัติ ช่วยเหลือเรื่องข้าวกล่องในตำบลของตน และตำบลใกล้เคียงหรือจังหวัดใกล้เคียง

๓.๕.๑ มาตรการ กลไก การช่วยเหลือผู้ประสบภัย

- มีไลน์เครือข่าย สื่อสารระหว่างกลุ่ม
- มีธรรมนูญ เตรียมพร้อมช่วยเหลือทันที
- ใช้กองทุนสวัสดิการชุมชน เป็นเครื่องมือ ในการขยายความช่วยเหลือต่าง ๆ
- ให้องค์ความรู้ในการรับมือกับภัยพิบัติ
- มีการคุยกันมากขึ้น

๓.๕.๒ ข้อเสนอแนะของจังหวัดยะลา

- เสนอให้มีการจัดตั้งกองทุนภัยพิบัติภาคประชาชนระดับจังหวัด
- เน้นกระบวนการเรียนรู้ วางแผนการใช้ข้อมูลร่วมกันก่อนเกิดภัย ทั้งการรับมือ ช่วยเหลือ ฟื้นฟู
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ควรปรับบทบาทเป็นพี่เลี้ยงหนุนเสริมชุมชน ให้เข้มแข็ง/ จัดการงานตนเองได้
- ควรปลดล็อกให้มีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นมากขึ้น โดยมีภาคพลเมืองตรวจสอบ
- สร้างภาคีเครือข่ายภัยพิบัติ

ผลจากการถอดบทเรียน ประสบการณ์การช่วยเหลือทางสังคมในภาวะวิกฤตทั้ง ๕ จังหวัด สรุปได้ว่า กลไกการช่วยเหลือทางสังคมในภาวะวิกฤตภัยพิบัติของชุมชนท้องถิ่นมีดังนี้ ๑) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ๒) กองทุนสวัสดิการชุมชน ๓) ชมรมและอาสาสมัครต่าง ๆ ในชุมชน ๔) เสาหลักในชุมชน เช่น ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ ผู้นำศาสนาและปราชญ์ชาวบ้าน เป็นต้น

สำหรับองค์ประกอบในการสร้างระบบรองรับภัยพิบัติที่มีความเป็นไปได้ของชุมชน อย่างน้อยจะต้องมีระบบย่อยในการทำงานขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) และภาคประชาชน ดังนี้

- ความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร ต้องเป็นข้อมูลเป็นจริง เป็นปัจจุบัน ตรงกับที่ต้องการใช้ แต่ข้อจำกัดการให้ข้อมูลส่วนใหญ่หน่วยงานจะมีกรอบเป็นของตนเอง ซึ่งอาจซ้ำซ้อนกันบ้าง
- การติดตาม เฝ้าระวัง และการแจ้งเตือนภัย
- การจัดซื้อ จัดหาอุปกรณ์ เช่น เรือ เสื้อชูชีพ ซึ่งต้องเกี่ยวข้องกับประเภทของภัยที่จะเกิดขึ้นในตำบล หรืออาจเป็นการประสานอุปกรณ์ แลกเปลี่ยนข้ามตำบลกัน
- ประชาสัมพันธ์เรื่องภัยพิบัติและการระมัดระวังป้องกันตนเอง
- การสื่อสารในช่วงภาวะวิกฤต เช่น วิทยุ ธงสี ซึ่งต้องมีผังการสื่อสาร และมีการซักซ้อมเป็นระยะๆ
- การพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้อง
- การพัฒนาขีดความสามารถเชิงปัจเจก ครอบครัว และชุมชน
- การเสริมสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกันที่เป็นระบบ

